

1974 NOV 10
394.04
Magyar Nemzet

244 A RÉGI PEST

Ha az ember látná, hogyan öregszik mellette a felesége, igen keserves lenne az élet. De nem látja. Így aztán jamboree, mármint az élet. A fiatalabbak kedvéért, akik előtt csak az úttörőtábor kifejezés ismeretes, illendőnek tartom fonetikusán is leírni a fenti szót: dzsembori. Még így is magyarázatra szorul. A dzsembori a cserkészek világszervejetele, táborozása — volt. Öszereglettek a cserkészek a világ minden tájáról, és két hétig cserkészkedtek, tábortüzezték, számháborúztak, miegymás. Persze ez sem elég pontos meghatározás, mert Fekete-Afrikából s általában a gyarmatokról igen gyéren jöttek. A cserkészlet ugyanis pénzbe került. Nem minden apuka engedhette meg magának, hogy a fiát humánus, többé-kevésbé demokratikus és sportszerűen katonás szellemben neveljék farkaskölyökből cserkészsé, nem minden apuka engedhette meg, hogy a fia megossa az uszonáját az uszonna nélkül eleresztett farkaskölyökkel, pláne, hogy cserkészingét, cserkészkalapját odaadja annak, akinek nincs. 1933-ban nálunk, még pedig Gödöllőn tartották a dzsemborit, 26 ezer cserkész részvételével. Én még akkor nem éltem. Később azonban én is voltam farkaskölyök. S emlékszem, volt egy derékszíjam, amit még sokáig hordtam diákoromban is, aminek pajzs alakú összeakasztójára az volt írva: „Légy résen!”. Hogy hogy nem, a tudatomban ez a felszólítás az éberség követelményével kapcsolódott össze. De, hol volt már akkor a cserkészlet? Itt öregedett, sőt itt múlt ki mellettem és nem is vettem észre. Nem voltam résen?

1952-ben jöttem föl Budapestre. Igaz ugyan, hogy itt születtem, de Békésen érettségiztem, s gyermekkori Budapest-élményeim szinte teljesen szétfoszlottak, mire megérkeztem,

hogy elfoglaljam a helyem a főiskola lövészárkaiban.

Megtegyük még egyszer azt az utat a Keletitől a Nemzetiig? Tegyük meg.

Művészi lenne, ha most először a Baross-szoborra hivatkoznék. De nem hivatkozom rá, mert észre sem vettem, hanem az volt az érzésem, hogy egy nagy, kikövezett vásártérre, marhavásártérre, lóvásártérre érkeztem. Igaz, ennek némileg ellentmond, hogy füvet, gyöpöt és fákat is láttam, parokot. Szorongva kerestem a 44-es villamost, mert eligazításom szerint annak kellett a tetthelyre szállítania. A 44-es! Megint egy érzelmes húr pendül meg bennem. Mikor is szűnt meg a 44-es? Akkoriban az volt a legmodernebb vonal. Áramvonalas, suhanó, puha járású, hosszú testű kocsik közlekedtek a 44-es vonalán. Ha az ember egyszer felszállt rá, soha nem tévesztette össze a többi, széljárta peronú, lecsapható vasajtós, zötyögő filagóriával, amelyek akkor már legalább ötven éve bóklásztak, csörömpöltek a többi, kisebb jelentőségű budapesti vonalon. Mennyit használtam a 44-eset, mennyit bilicceltem rajta, te jó isten! Nemcsak kényszerből, az ösztöndíj végeessége folytán, hanem sportból is. Akkor még ugyanis a diák és a kalauz ősi ellenség volt, egy ádáz csata dúlt akkor még, peronokon, kocsik belsejében és természetesen a lépcsőkön a diák és a kalauz között. Voltak szisztemák, elvek és voltak kijegesedett gvakorlatok. Csak a leg-egyszerűbbet vázolom: az ember megleste a megállóban, hogy a kocsi melyik végében dolgozik a kalauz és fellépett a másik végére. Egy vagy két megállót éberem — résen! — elutazott ott, és aztán leugorva szépen átiszkolta a felvégre. A tragédia csak akkor következett be, ha a kalauz cserkész volt, vagy cserkész hajlandóságú: ha résen volt. Ilyen esetben ugyanis anélkül, hogy valakinek a jegyét is kezelte

volna, átfurakodott a felvégre, s olyan tekintettel kérte a jegyet, mint egy főinkvizitor. S mi volt a büntetés, a szégyen? Meg kellett váltani a jegyet. Ma ellenőrök vannak, akik békés polgárként, átlagutazóként elráztatják magukat egy-két megállón keresztül, aztán kiveszik a zsebükből a karsszalagot, és lelepleznek mindenkit, aki él és mozog. Gondolom, ma már nemigen biliccel a diákság, mert kalauz nélküli kocsiban potyázni izléstelen. Nem harc, kard ki kard, hanem család, gyávaság, alantasság.

Csak hogy még a Baross tere legyen vagyunk, 1952-ben. A tere ötvenéves házakon akkor még jól látszott, mennyit nyestett le belőlük a bomba, de ugyanakkor még olyan jeles intézmények is működtek ott, mint teszem azt a Fehér Ökör. Megint egy kis fájdalom: mikor szűnt meg a Fehér Ökör? Ezt sem vettem észre, ezt is elfelejtettem. Sietve előveszem az egyébként pompás, olvasmányos és emlékeztető szórakozásnak is kitűnő *Budapest Lexikont* és keresem a Fehér Ökör címszót. Nincs benne. Kár. Kissé prüdek vagyunk. Legalább annyit lenne róla, hogy: „*Fehér Ökör*: rossz hírű vendéglo a Keleti-pályaudvar környékén. A város fejlődése és a vendéglátóipar modernizálása során felszámolták, átkezesztették, a benne tobzódó alvilágot a város más helyeire helyezték.” Ennyi engem kielégítene. Nem azért, hogy dicsekedjek, de tény: én benne vagyok a *Budapest Lexikonban*, a Fehér Ökör nincs benne. Ez mélyvégszen igazságtalan. Nem lennék én ugyanis benne a lexikonban, ha a Fehér Ökör nem lett volna. Ezzel egyáltalán nem azt akarom mondani, hogy a Fehér Ökör volt az én alma materem — de a régi Pest az volt, és most erről beszélek. A Fehér Ökör a régi Pest egy része volt (ma úgy kellene mondani, hogy „integráns” része), s a régi Pest úgy pereg ki a kezünk-ből, az emlékezetünk-ből, mint a homok.

Mi csak kerülgetünk, tipröndünk, csak az új létesítmények építése miatt előálló kényelmetlenségeket nyeljük, s eközben szépen elfelejtjük, milyen is volt a régi Baross tér. Felüljáró nélkül, földalatti nélkül, az útszint alatti folyosók és átvezetők nélkül. Ma már ezeken nem látszik meg, hogy nem öröktől fogva állnak itt, sőt éppen az, hogy igen.

A régi Pesten az OTI-palota volt a legmagasabb épület. Meg kellett stuccolni, mert rövid életképességű betonból építették. De, ha nem vágták volna le a tornyát, ma már akkor sem lenne kiemelkedő. A Nagyvárad tér bal oldalán (kifelé, Kispest felé nézvést) például már ott toronylik az Orvostudományi Kutató Intézet kétszül székháza, mely jó pár emeletet ráver az OTI-ra.

Ugyanakkor ez alatt a fásrasztóan magas test alatt ott szorong a Heim Pál kórház, az ország legnagyobb gyermek-kórháza. zsúfolódnak, sorban állnak, meghúzzák magukat az apróságok a kórház régi és régimódi — nem túlzás, a nagy toronyhoz képest viskónak mondható épületeiben, és sejtelmük sincs róla, hogy a régi Pest egy darabjában teszik ezt, az új tövében. Majd kijönnek a kórházból, felnőnek, netán munkát vállalnak a felhőkarcolóban (hát, ha alacsonyan száll a felhő...), letekintenek a huszonegyedik emeletről és nem látják maguk alatt a régi Pestet. Miért is látnák. Mi sem látjuk már, akik valamikor láttuk. Nincs ebben semmi rossz, mindez természetes, csak egy kicsit szomorú.

Mert például itt vagyok én: megérkeztem annak idején facér legénykeként a régi Pestre. Nem volt nekem, kérem, egyetlenegy gyermekem sem. Most meg van három. Észrevétlen. Szinte nesztelenül.

Mit hoz a következő huszonekét év? Azt hiszem, tán látok még egy-két toronyházat felépülni és végigcaplatok egy-két új aluljárón. Jó lenne most már egy kicsit potyázni — az Új Pesten.

Csurka István